JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Sirviö, Tomi

Title: Ann Jäderlund: Syvä rakkaus ei ketään

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2022

Rights: CC BY 4.0

Rights url: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Please cite the original version:

Sirviö, T. (2022). Ann Jäderlund: Syvä rakkaus ei ketään. Maailmankirjat : käännöskirjallisuuden verkkolehti, 19.11.2022. https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/ann-jaderlund-syva-rakkaus-ei-ketaan/

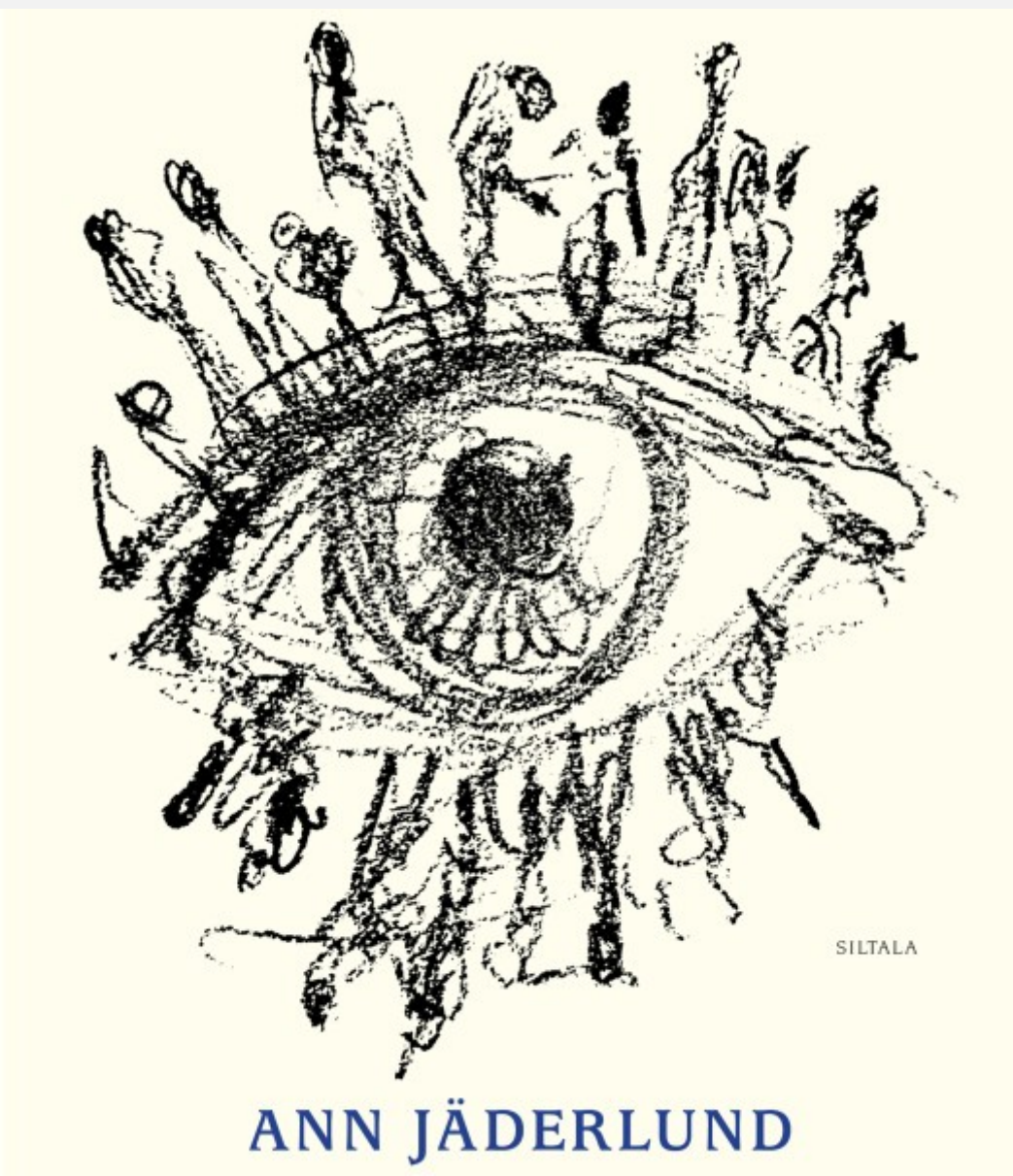

TOMI SIRVIÖ (19.11.2022)

Ann Jäderlundin laajassa kokoelmassa on 12 sikermää vuosilta 1992–2015. Suomentaja Jyrki Kiiskinen sanoo jälkisanoissaan että Jäderlundin runojen kääntämisessä on haasteensa, koska niissä on paljon homonymioita, jotka eivät ole samoja suomen ja ruotsin kielissä. Homonymia on sana joka voi tarkoittaa montaa eri asiaa. Kiiskinen on kuitenkin mielestäni onnistunut luomaan homonymian kaltaisuutta tuottavan toiston viemällä saman sanan kontekstista toiseen.

Aluksi runoista tuli vaikutelma kuin runon puhuja olisi juuri kokenut jotain musertavaa ja yrittäisi päästä kokemuksesta parempaan löytämällä loputtomasti kauniita asioita ympäristöstään. Myös valaistuminen voi olla järkyttävä tai ruumiillinen tapahtuma. Mutta enemmän luettuani ymmärsin että runoissa on paljon muutakin.

Kokoelmassa ei ole ollenkaan välimerkkejä, kuten pilkkuja tai pisteitä, mutta teoksen loppuosan runoissa on isoja kirjaimia kuin virkkeiden alkuja osoittamassa. Sikermässä ”Kantele Stina Aronsonille” runoilla on nimet. Kokoelman runot ovat paikoin luettelomaisia, eivätkä sisällä useinkaan kokonaisia lauseita. Joskus taas lauseiden jäsenet ovat yhtä aikaa usean lauseen osia. Runojen miljööt liikkuvat luonnosta

kaupunkiin. Erään sikermän runot ovat saaneet innoituksensa Roman Polanskin elokuvasta *Inho* (1965) ja kuin kartoittavat filmin päähenkilön sisäistä monologia tai elokuvassa piilevää maailmankuvaa esimerkiksi aforistisin säkein, kuten ”se joka haluaa elää haluaa mädäntyä” (115).

Runoissa on vain yksi säkeistö, joka voi olla pitkäkin. Runoista saa vaikutelman kuin ne olisi kirjoitettu yhdeltä istumalta. En tarkoita kuitenkaan sitä, että ne olisivat viimeistelemättömiä tai kömpelöitä, vaan sitä, että ne ovat kuin piirroksia, jotka on piirretty yhdellä viivalla, nostamatta kynää kertaakaan paperilta. Runot ovat eläviä ja niissä on kaikkiin suuntiin virtaavaa loputtomuutta ja monitulkintaisuutta, jonka suunnittelu on varmasti vaatinut runoilijalta paljon aikaa ja työtä.

Jäderlunin runous on niin hallitsemattoman oloista että siitä alkaa etsiä suuria linjoja käsittääkseen ja löytääkseen merkityksiä. Toisto on piirre, joka antaa runoille muotoa. Toistolla on myös runon kielikuviin ulottuva funktionsa. Toisto esimerkiksi tekee abstraktista sanasta konkreettisen. Vertaus ”kuin apinat sielussa” puretaan runon seuraavissa säkeissä ja sielusta tulee konkreettinen, eräänlainen säkki, johon voi sulloa olentoja, mikä purkaa ruumis–sielu -dikotomian, sillä myös sielun voi nähdä ruumiin tapaan säiliönä:

> kuin apinat sielussa melkein pieni
>
> puhkottu kettu kana aave seitsemän valkeaa enkeliä nukkuu
>
> sullottuna sieluun (34.)

Toistoa voi olla myös se, että kielletään juuri sanottu: ”kuiluun kauheaa nyt kuin näky virtaa ei virtaa” (29). Paradoksaalisesti myös ilmaisu ”ei virtaa” ilmaisee virtaavaa, jatkuvaa rytmiä toistolla ja ”taa”-tavulla. Huomaan etsiväni erityisesti luontorunoista jonkin sanan esiintymistä uudelleen, sillä toisto tuo merkityksen kaltaisuutta sinne missä havaitsen ensin pelkkää metsän ilmiöiden luettelointia, joka on sinällään onnistunutta luonnon riippumattomuuden jäljittelyä. Toisto voi myös ilmentää pelkoa – onhan tärinä, pelon fyysinen ilmentymä, ruumiillista toistoa – ja tämä tulee välillä miltei eksplisiittisesti ilmi:

> Samoja sanoja
>
> pimeä
>
> puisto
>
> en ikinä halua kohdata enää
>
> puistossa enää (51.)

Tulkintaa helpottaa myös runon viimeisiin säkeisiin paneutuminen. Runo voi loppua esimerkiksi sulkeumaan:

> nyt vain niin kuin putket valkeat mustat johtimet
>
> näkyä varten
>
> mustaa niin kuin musta sormi nyt
>
> nyrkissä (31.)

Säe ”nyrkissä” on kirjaimellisesti sulkeuma. Käsi on suljettu nyrkiksi. Viimeinen säe voi myös jättää runon auki: ”samoja sanoja/ pimeä/ puita”. Runo loppuu monikkoon ja jatkuvuuteen: puita. Runominä, jonka voi tulkita ahdistuneeksi, pääsee lopussa vapaaksi puiden jatkuvuuteen, metsään.

Paitsi luonnosta, kokoelma antaa myös elävän käsityksen urbaanista ympäristöstä. Runo ”Kyyhky kulkee” voi ohjata lukijaa muodostamaan metaforan ”kyyhky on kaupunki”. Kaupunki nokkii murun sieltä täältä ja siitä tulee mieleen urbaanin elämän luonne tai liikenteen poukkoileva säännönmukaisuus:

Kyyhky kulkee

yli torin kaupunki

nokkii murun

sieltä täältä (19.)

Yksittäinen – ja näennäisen yksinkertainen – säe ”yli torin kaupunki” on luettavissa kasvun kuvana, jossa toriaukio kasvaa kaupungiksi. Kaupunki on kokoaikaisessa muutoksen tilassa, runominä itsekin muuttuu kyyhkyksi eläytymällä ensin kiveksi ruumiinosa ruumiinosalta, jäsen jäseneltä:

joku käsi

joku kivi

minä tahdon myöskin

olla kyyhky

avaan nokan (19.)

Kyyhky on myös patsas ja katukivi. Metafora saa ajattelemaan yhteyksiä osapuoltensa välillä. Molemmat ovat harmaita, sekä katukivi että kyyhky:

harmaa patsas

asun nauru

katukivi

juhlavana

sipsuttaa

se on uusi

asu aurinko

kevät kivi (19.)

Sipsuttava katukivi on personifikaatio. Personifikaatio on kuolleen elollistamista ja luonnon inhimillistämistä. Runo loppuu kiteytykseen ”kevät kivi”. Sen voi tulkita kahden vastakkaisen asian liitoksi: kevät on muutoksen aika ja kivi kovuudessaan muuttumaton. Nyt on kiven kevät: kivi muuttuu linnuksi. Ehkä kaupunki betoneineen ja asfaltteineen ja liikkeineen ja autoineen ja ihmisineen on aina kiven personifikaatio.

Kokoelman kiinnostavin sikermä lienee ”Näky”. Sen runoissa kuvataan yhtä tajunnan läpi virtaavaa näkyä, jota välillä valmistellaan ja mahdollistetaan tai jolle annetaan tietä. Värit, erityisesti erilaiset valkeudet, ovat sikermässä alati läsnä: rheesusvalkea, ofelianvalkea, sinivalkoinen sielu. Valkoisuudet ovat tiheimmillään kun näky on käsillä:

ja sitä sanovat muutkin valkoista suussa

jonkun toisen kanssa vaaleanharmaanvalkeaa

valkeaa valkeaa kanavanvalkeaa ruusunvalkeaa

kullanvalkeaa kaktuksenvalkeaa pehmeää yksinvalkeaa (40.)

Sikermä loppuu antaen tulkinnan kaikille sen runoille:

Itsemurhaajilla

on kyllä

oma paikka jonne kukaan

muu ei pääse (48.)

Näky ei olekaan ollut pelkkä harmiton abstrakti näköharha vaan valkeuden runsaus on ollut jotakin muuta, jotakin konkreettisempaa, ehkä itsensä myrkyttäneen suusta tullutta vaahtoa. Teos loppuu osastoon ”Kevät”, jossa on vain kaksi runoa. Ensimmäisessä runossa ollaan haudalla:

pienet hattarat

peittävät metsän

missä kaikki haudat ovat

yhteinen metsä

viimeinen kerta kun saan

nähdä sinut (173.)

Ensin metsä on tavallinen maiseman metsä mutta kun metsä toistetaan siitä tuleekin hautojen tai hautakivien metsä. Toisessa runossa puhutaan haudatulle, joka jätetään katselemaan pilviä, jotka esiintyivät jo edellisessä runossa pieninä hattaroina:

Ihaile pilviä

oi nauttien

anna kaunissilmäisinä kulkea

halki taivaan

vailla avaruutta

se on sisältä maalattu (174.)

Haudattu saa tehtävän: hän saa maalata pilviä taivaalle. Aiemmin runoissa on tavoitettu luonnon alati vaihtuva luonne: ”Kaikki vilahtaa ohi/ Puristaa kasaan parveilee” (150). Lopulta kokoelmassa runon minä auttaa jotakuta toista, jonka voi tulkita vainajaksi, löytämään paikkansa luonnossa ja osallistumaan sen kulkuun, maalaamaan taivasta maasta käsin, sisältä. Jos Ann Jäderlundin runoteosta täytyisi kuvata yhdellä sanalla, se olisi inspiroiva.

Ann Jäderlund: *syvä rakkaus ei ketään*. *Runoja 1992-2015*, suom Jyrki Kiiskinen. Siltala 2022. 187 s.

Tomi Sirviö on runoilja ja kirjoittamisen tutkija Jyväskylän yliopistosta

Posted in Ruotsi (https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/category/ruotsi/) Tagged Tomi Sirviö (https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/tomi-sirvio/)

Vastaa

Sähköpostiosoitettasi ei julkaista. Pakolliset kentät on merkitty *

Kommentti *

Nimi *

Sähköpostiosoite *

Kotisivu

Lähetä kommentti

This site uses Akismet to reduce spam. Learn how your comment data is processed (https://akismet.com/privacy/).